

Väitöskirja itävaltalaisesta hyvinvointitaloustieteestä

BRIAN J. LOASBY

Martti Vihanto: *Discovering a Good Society through Evolution and Design*. Studies in Austrian Economics, Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja A-7:1994, Turku.

Väitöskirjassaan Martti Vihanto asettaa kaksi perimmäistä yhteiskuntateorian kysymystä: Mikä on hyvä yhteiskunta? ja Miten siihen päästään? Hänen tarkoituksenaan on tutkia vastauksia näihin kysymyksiin käyttämällä itävaltalaisen taloustieteen koulukunnalle tunnusomaisia analyysimenetelmiä sekä arvioida näitä vastauksia. Muita analyysimenetelmiä käytetään vertailua silmällä pitäen, ja tarkastelun edetessä kirjoittaja osoittaa pystyvänsä niitä soveltamaan. Itävaltalaisen teorian merkitys yhteiskuntateorian tutkimuksessa muodostaa silti työn ytimen.

Kysymyksessä on kunnianhimoinen hanke, jonka tekevät vielä vaativammaksi itävaltalaisen teorian ominaispiirteet. Ortodoksisen taloustieteen edustajien tapaan itävaltalaiset käyttävät aksiomaattista päättelyä, tosin vain harvoin matemaattisessa muodossa. Itävaltalaiset eivät kuitenkaan johda rationaalisen valin-

nan tasapainoja täysin määritellyistä malleista (täydellistä varmuutta ei edellytetä, mutta vaihtoehtojoukkojen on oltava suljettuja), vaan he pitävät tärkeinä yksilöjen tavoitteiden ja tietämyksen eroja, tiedon epätäydellisyyttä sekä tiedon muuttumista ajan kuluessa. He eivät näin ollen väitä pystyvänsä tunnistamaan tehokkuutta millään tietyllä hetkellä, eivätkä he myöskään usko tällaisen hetkellisen tehokkuuden riittävän kriteeriksi hyvälle yhteiskunnalle.

Itävaltalaisessa teoriassa vain yksilöt voivat ratkaista, onko yhteiskunta hyvä, ja yksilöiden arvostukset voivat paljastua vain toiminnan yhteydessä. Yksilöillä on tietyllä hetkellä vain rajoitettu määrä yhteiskuntia valittavanaan. Vihanto osoittaa, että itävaltalaista subjektivismia on tämän vuoksi täydennettävä, ja hän tarkastelee eri hyvyyskriteerien kelvollisuutta evoluutionaarista, yhteiskuntasopimusteoreettisesta, luonnonoikeudellisesta sekä utilitaristisesta näkökulmasta. Nämä kaikki ovat avuksi arviointityössä, mutta mikään niistä ei ole täysin tai yksin itävaltalainen. Johtopäätöksenä hyvä yhteiskunta näyttää olevan sellainen, joka antaa parhaat mahdollisuudet edistykselle. Tämä on päätelmä, jonka monet ortodoksiset taloustie-

teijät saattaisivat hyvinkin hyväksyä, mutta joka ei ole tarkasti ottaen johdettavissa heidän käyttämistään aksioomista.

Hyvään yhteiskuntaan pääseminen edellyttää hajallaan olevan nykyisen tietämyksen koordinoitua sekä kokonaan uuden tiedon luomista. Vihanto tutkii työssään kummankin itävaltalaisia tarkastelutapoja. Myöskin tässä ortodoksiset taloustieteilijät saattavat yhtyä joihinkin itävaltalaisiin johtopäätöksiin, joskin heidän teoreettinen välineistönsä ei salli päätelmien täsmällistä johtamista. Itävaltalaiset taloustieteilijät pystyvät suurempaan täsmällisyyteen erityisesti silloin, kun he kehittävät Hayekin myöhemmissä kirjoituksissaan esittämää analyysia säännöistä ihmisten tavoitteellisen toiminnan apuna. Itävaltalaiset teoreetikot eivät voi, eivätkä halua, sulkea mallejaan uudelta tieltä. He eivät pysty koskaan todistamaan teoreettisen järjestelmänsä puitteissa, että he ovat löytäneet parhaan keinon hyvään yhteiskuntaan pääsemiseksi. Vihanto osoittaa, että jotkut itävaltalaiset taloustieteilijät ovat väittäneet liian paljon, ja päättää johdantoeseensä toteamalla, että itävaltalainen teoria "ei anna mitään riittävää tai lopullista vastausta yhteiskuntafilosofian perimmäisiin kysymyksiin" (niin kuin ei mikään muukaan teoreettinen järjestelmä). Hän esittää kuitenkin myös voimakkaita perusteita itävaltalaisen teorian väitteelle, jonka mukaan avoin yhteiskunta täyttää todennäköisimmin hyvän yhteiskunnan edellytykset ja tarjoaa parhaat keinot tavoitteeseen pääsemiseksi.

Johdantoeseen muodostaa ytimekkään ja tasapainoisen kokonaisuuden, jossa tarkastellaan itävaltalaista metodologiaa, itävaltalaiselle ajattelulle keskeisiä prosessin ja löytämisen käsitteitä, itävaltalaisen taloustieteilijöiden koettamia keinoja käyttää hyväksi erilaisia yhteiskuntafilosofioita sekä lopuksi itävaltalaisia käsityksiä valtiosta. Asianmukaista huomio-

ta kiinnitetään eroihin itävaltalaisen taloustieteilijöiden keskuudessa ja erityisesti kahden 1900-luvun johtavan hahmon, Misesin ja Hayekin, välillä. Sekä tarkastelun johdonmukainen eteneminen että yksittäisten kysymysten käsittely osoittavat aiheen tieteellistä hallintaa ja kykyä omaperäiseen ajatteluun.

Kuuden lyhyemmän esseen aiheena on joukko erityiskysymyksiä johdantoeseen alueelta. Ensimmäisessä perustellaan evoluutio- ja sopimusteoreettisten elementtien yhdistämistä hyvän yhteiskunnan talousjärjestyksen selittämisessä; toisessa korostetaan tiettyjen luonnostaan ilmeisten sosiaalisten sääntöjen merkitystä järjestyksen aikaansaamisessa ja myös valtiotodentien toiminnan rajoittamisessa; kolmannessa esitetään perusteita löytämisprosessia suosivien sääntöjen luonnollisen valinnan ja hyväksymisen puolesta; neljännessä tarkastellaan tehokkaiden sopimusjärjestelyjen syntymistä yrittäjätoiminnan seurauksena ja sen helpottajana; viidennessä tutkitaan itävaltalaisen hintateorian erityispiirteitä ja erityisesti hintojen merkitystä tiedon välittäjinä; ja kuudennessa tarkastellaan kilpailevien paikallishallintojen mahdollisuutta ei niinkään saavuttaa ennalta laskettuja tehokkaita tuloksia kuin edistää uusien ratkaisujen löytymistä julkisen talouden ongelmiin.

Väitöskirja onnistuu yhdistämään itävaltalaisen teorian erityispiirteiden tarkastelun sen osoittamiseen, että teoria on arvokas muillekin taloustieteilijöille. Siinä käy ilmi, että itävaltalaisen suhtautuminen valtiovaltaan on paljon monisyisempää kuin pelkkää vapauden loukkauksen vastustamista, ja että itävaltalaiset voivat omalta osaltaan merkittävästi edistää kehittyvää, joskin jonkin verran hajanaista, evoluutionaarisen taloustieteen tutkimusta. Työssä säilyy tasapaino laajojen asiakokonaisuuksien ja yksittäisten kysymysten välillä. Julkisessa puolustuksessaan väittelijä osoitti kykyä käsitellä mo-

lempia harkitulla tavalla; hän osoitti myös kelpoisuutensa hyvän yhteiskunnan jäseneksi omalla avoimuudellaan uusien ajatusten löyty-

mistä kohtaan. Väitöskirja ja sen puolustus ovat kaiken kaikkiaan vaikuttavia todisteita erilaisuuden arvosta.